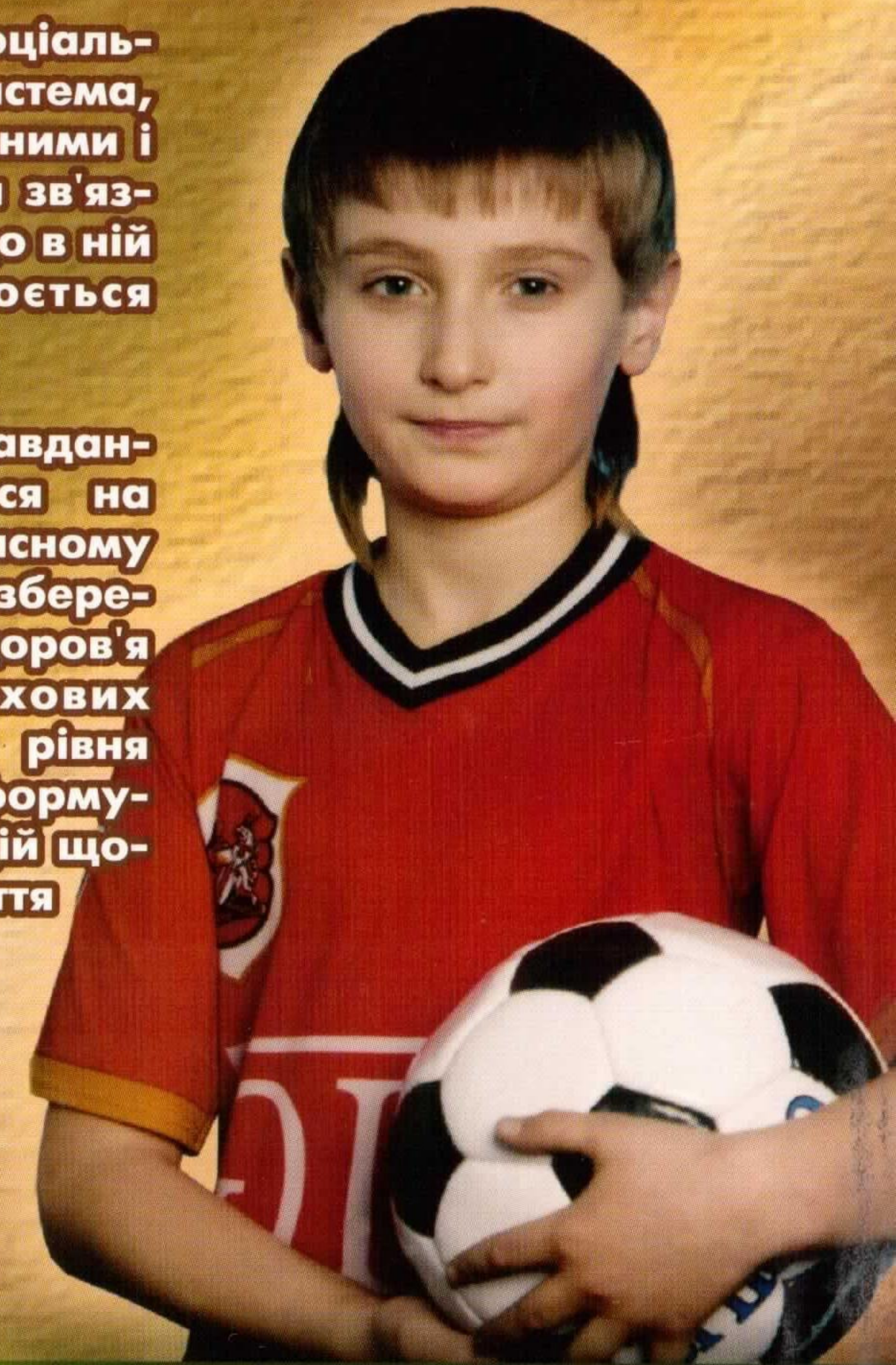

Позиція школяра – це не просто позиція учня, що відвідує школу й акуратно виконує приписання вчителя та домашнє завдання, а позиція людини, що вдосконалює сама себе (Д. Ельконін)

Компетентнісний підхід в освіті – то спроба привести у відповідність освіту з потребами ринку праці

Будучи частиною соціальної системи, освітня система, пов'язана з нею позитивними і негативними зворотними зв'язками, реагує на зміни, що в ній відбуваються, обмінюється енергією та інформацією

Першочерговими завданнями, що покладаються на фізичне виховання в сучасному навчальному закладі, є збереження та зміцнення здоров'я дитини, розвиток рухових здібностей, підвищення рівня фізичної підготовки, формування ціннісних орієнтацій щодо здорового способу життя

ДЖЕРЕЛА

науково-методичний вісник № 3-4 (55-56), 2008

“Завдання післядипломної педагогічної освіти в контексті вдосконалення системи освіти України” – проблема, що проходила під наглядом Міністра освіти і науки України Івана Вакарчука (23–25 жовтня 2008 року).

Захід відбувся на Прикарпатті за участю начальників управлінь освіти і науки обласних державних адміністрацій, а також ректорів (директорів) обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Його першочергове завдання – дати відповіді на запити українського вчителства, визначити пріоритетні напрями розвитку та функціонування післядипломної педагогічної освіти.

У виступі Міністра освіти і науки України насамперед ішлося про потребу реформування післядипломної освіти, адже від цього залежить якість освіти загалом.

Зінаїда Болюк, начальник обласного управління освіти і науки Івано-Франківської облдержадміністрації презентувала набутки педагогів Прикарпаття.

На окремих векторах взаємодії управління освіти і науки ОДА та інституту післядипломної педагогічної освіти, співпраці з методичними установами акцентував ректор Івано-Франківського ОППО Роман Зуб'як.

Учасники всеукраїнського заходу дійшли спільного висновку – інститути післядипломної педагогічної освіти мають працювати з Міністерством освіти і науки України, Академією педагогічних наук, місцевими органами управління освітою.

Головним підсумком наради-семінару стало визначення шляхів поліпшення системи післядипломного навчання педагогічних працівників та надання можливостей їм вибирати форми і моделі професійного вдосконалення.

Зустріч такого рівня засвідчила, що в реалізації поставленої цілі всі, небаїдухи до проблем освітянської галузі, повинні сконсолідуватись задля обмірковування над проблемами її розвитку.

ДЖЕРЕЛА

науково-методичний вісник № 3-4 (55-56), 2008

Свідоцтво про реєстрацію серії ІФ № 282

серпень – грудень
Виходить раз на квартал

✠ **Засновник:**

Обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Передплатний індекс 40786

✠ **Адреса редакції:**

76018, м. Івано-Франківськ,
пл. Міцкевича, 3
Телефон (03422) 2-24-93
Видається в ОППО

✠ **Головний редактор**

Ольга БАРАБАШ

✠ **Заступник головного редактора**

Зіновій ГОРШНИЙ

✠ **Редакційна колегія:**

Зінаїда БОЛЮК
Михайло БІГУН
Григорій ВАСЯНОВИЧ
Анатолій ВИХРУЩ
Ярослав ЗАБОРОВСЬКИЙ
Тетяна ЗАВГОРОДНЯ
Любомира КАЛУСЬКА
Неллі ЛИСЕНКО
Андрій НІСІМЧУК

✠ **Літературний редактор**

Оксана ВАСИЛЕЧКО

✠ **Оформлення і технічне редагування**

Наталії ЩЕРБІЙ

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ОППО від 26 грудня 2008 року, протокол № 4

• Рукописи не рецензуються і не повертаються

Комп'ютерне складання
Світлани Гритчук

• Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту

Верстання Наталії Щербій

Коректор Ольга Сас

• За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори публікацій

Підп. до друку 30. 12. 2008. Гарнітура “Таймс”. Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 6, 09. Тираж 500 пр. Ціна договірна. Зам. 12.

Часопис можна передплатити в ІППО або придбати в книгарні інституту

Складання, верстку та друк виконано в обласному літературно-видавничому центрі ОППО.
Дизайн та друк обкладинки виконано у видавництві “Місто НВ”

Відповідно до постанови ВАК України від 10. 11. 1999 р. № 3-05/11 журнал пройшов перереєстрацію і внесений до Переліку № 3 фахових видань, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук

© Івано-Франківський обласний ІППО, 2007

Суспільство без школи ніколи не розв'яже своїх актуальних проблем. Майбутнє нашої країни повністю буде залежати від того, як нам вдасться сформувати творче ставлення молоді до праці в нових умовах. Нам необхідно знайти найбільш ефективні шляхи навчання і виховання дитини, ті новаційні форми, зміст і методи педагогічної роботи, які допомагатимуть їй всебічному і гармонійному розвитку.

В. Мадзігон

У НОМЕРІ

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

- Тетяна Радьо.* Освітнє краєзнавство в педагогічній спадщині Джона Дьюї.....3
- Оксана Мариновська.* Учитель як суб'єкт моделювання освітнього середовища.....8
- Володимир Дзєга.* Проблема психолого-педагогічної готовності вчителя сільської школи до діяльності в умовах мало чисельного колективу.....16
- Людмила Буркова.* Методологічний підхід до формування змісту професійної підготовки у вищих навчальних закладах.....24
- Ірина Кучерак.* Можливості використання соціально-психологічного тренінгу в підготовці майбутніх учителів до професійного спілкування.....35
- Галина Островська.* Вплив професійної етики вчителя на соціалізацію особистості учня.....40
- Надія Сабат.* Аутизм як соціально-педагогічна проблема.....46
- Галина Лемко.* Сутність профілактичної роботи щодо фізичного насильства над дітьми в сім'ї.....54
- Тетяна Гавлітіна.* Формування соціальної компетентності вихованців позашкільних навчальних закладів.....65
- Наталія Назарук.* Вікові особливості розвитку спрямованості уяви дошкільників.....74

ЗМІСТ ОСВІТИ

- Олександр Джюра.* Освітні традиції як чинник життєтворчості особистості.....81
- Наталія Богданець-Білокаленко.* Категорія добра в читанці "Рідне слово" Бориса та Марії Грінченків.....91

Ганна Іванюк. Матеріально-технічне забезпечення діяльності сільської школи в Україні (1958–2000).....94

МЕТОДИКА

- Психолого-педагогічній системі розвивального навчання Д. Ельконіна – В. Давидова – 50**
- Ірина Старагіна.* Проектування зони найближчого розвитку в сучасних умовах.....101
- Іванна Бродин, Ірина Лучків.* Розв'язування задач з динаміки з використанням кінематичних зв'язків.....106
- Богдана Яремчук.* Урок як основна форма фізичного виховання школярів.....113
- Василь Марчишин.* Удосконалення ефективності уроків фізичного виховання через вплив функціональної музики.....118
- Уляна Козубаш.* Хореографічна діяльність як засіб стимулювання творчої активності учнів у спеціальній школі.....123

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

- Мирон Вовк.* Музична етнопедagogіка у вихованні української нації.....127
- Іванна Сорока.* Виховання готовності учнів до сільськогосподарської праці засобами народознавства.....133

ДОСВІД

- Валентина Пашицька.* До особистості через слово.....137

НАШАВТОРИ.....139

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

Тетяна РАДЬО

ОСВІТНЄ КРАЄЗНАВСТВО В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ДЖОНА ДЬЮЇ

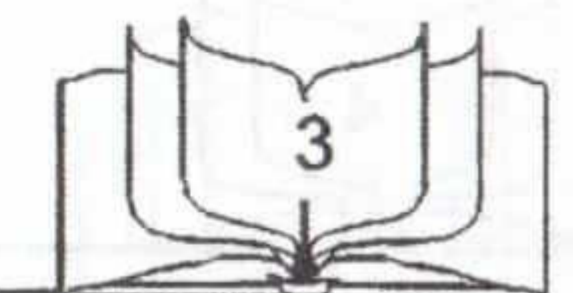
Анотація: на основі історико-педагогічного аналізу в даній статті окреслено освітнє краєзнавство в теоретичній спадщині зарубіжного педагога. На основі узагальнень джерельної бази визначено, що освітнє краєзнавство характеризувалося неоднорідною внутрішньою динамікою, відображало особливості соціально-педагогічних умов розвитку школи.

Annotation: On the basis of the historical-pedagogical analysis in given article the role which was removed to educational study of local lore in a theoretical heritage of the foreign teacher is characterized. On the basis of generalization of the literature it is determined, that the educational study of local lore was characterized by non-uniform internal dynamics and displayed features of social – pedagogical conditions of development of school.

20 травня 2009 року виповниться 150 років з дня народження американського педагога Джона Дьюї (1859–1952), котрий зробив вагомий внесок у розвиток освітнього краєзнавства. Велику частку свого таланту вчений присвятив освітньо-краєзнавчим дослідженням, збираючи, аналізуючи та популяризуючи матеріали даного напрямку. Беручи до уваги цей факт, присвячуємо статтю діяльності неординарного мислителя ХХ століття.

Сучасні умови реформування системи освіти в Україні паралельно супроводжуються змінами змісту, форм і методів навчально-виховного процесу, утвердженням їх на національних цінностях. Вітчизняну педагогіку неможливо уявити поза контекстом світового педагогічного процесу. Формуючись як самостійна, оригінальна система, яка відповідає національним потребам, українська науково-педагогічна думка ніколи не була замкнутою, відмежованою від культурних надбань інших народів. У зв'язку з цим перед педагогами постають завдання подальшої наукової розробки освітнього краєзнавства з більш глибоким опрацюванням педагогічної спадщини провідних педагогів минулих століть.

Аналізуючи сучасні науково-педагогічні праці, бачимо, що різноманітні аспекти зазначеного вище питання вивчають вітчизняні дослідники: Л. Березівська, Т. Бондаренко, В. Бугрій, Л. Вовк, В. Галузинський, Г. Гуменюк, М. Ігнатенко, М. Євтух, Л. Корж, М. Левківський, Т. Мацейків, Р. Науменко,

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ (1958–2000 роки)

Анотація: у статті здійснено огляд історичних особливостей матеріально-технічного забезпечення діяльності сільської школи в Україні 1958–2000 років.

Annotation: an article is dedicated to review supply of materials and machinery country schools in Ukraine 1958–2000 historical peculiarities.

Дослідники матеріально-технічної бази загальноосвітніх шкіл виокремлюють пасивні та активні елементи в її структурі [1, 16]. До перших відносять навчальні, навчально-виробничі (навчальні майстерні, теплиці, цехи тощо), культурно-побутові (їдальні, спальні та спортивні приміщення тощо), господарські приміщення (котельні, склади тощо). Окрему підгрупу пасивних елементів складають шкільні меблі, інвентар: парти, учнівські столи, дошки, лабораторне устаткування, канцелярські меблі (столи, стільці, шафи), господарський інвентар та обладнання (господарські знаряддя праці, кухонне та столове приладдя, спальна білизна тощо). До активної групи належить навчальне (прилади, апаратура, технічні засоби навчання тощо), та навчально-виробниче устаткування (верстати, машини, трактори та інший реманент), господарське обладнання.

У другій половині ХХ ст. відомі два головних джерела фінансування сільських шкіл і відтворення їхніх основних фондів. Перше – фінансування з державного бюджету сільських загальноосвітніх шкіл, що 1970-х років становило до 26% [3, 560–562]. Воно забезпечувало плановий характер розвитку матеріальної бази закладів. Друге – кошти колгоспів та інших сільськогосподарських підприємств. У селах різних областей України майже все капітальне будівництво шкіл здійснювали за рахунок колгоспів. Останні забезпечували їх навчальним обладнанням, меблями, засобами для трудової підготовки. Проте аналіз практики розвитку матеріальної бази сільських загальноосвітніх шкіл свідчить про зростання суперечливих тенденцій. З одного боку, кооперація державних та коштів колгоспів позитивно впливала на розвиток капітального будівництва та забезпечення інвентарем, навчальним обладнанням, технічними та дидактичними засобами навчання. Фінансово сильні, стабільні колгоспи витрачали значні кошти на будівництво середніх загальноосвітніх шкіл; господарство з низьким рівнем прибутків давало на розвиток матеріально-технічної бази закладів значно менші кошти. Тому децентралізований підхід до фінансування сільських загальноосвітніх

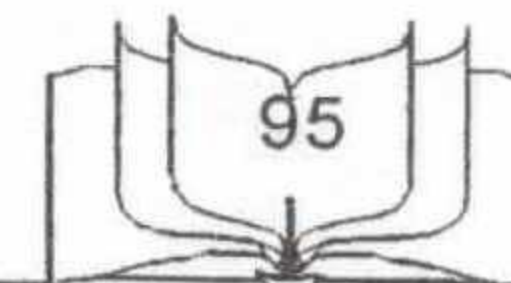
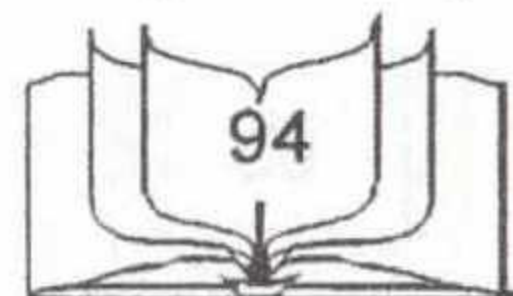
шкіл вичерпав свої розвивальні можливості 1970 років. На цей час очевидною стала невідповідність фінансування сільських шкіл із зазначених вище джерел їхнім реальним потребам.

Порівняно невеликі фінансові можливості значної кількості колгоспів витрачались на будівництво навчально-виховних закладів, тому здебільшого в процесі їх зведення зменшували навчальні площі, кількість навчальних приміщень тощо. Сільська школа була у гіршому становищі щодо забезпечення будівництва та матеріальної бази, ніж міська, фінансована з державного бюджету. Гальмівний чинник розвитку матеріальної бази сільських шкіл – недосконала інфраструктура забезпечення навчально-наочними посібниками, засобами навчання тощо. Заклади самі організовували їх закупівлю, а кошти на придбання знаходили в сільських радах або колгоспах.

Розвиток матеріально-технічної бази загальноосвітньої школи в Україні другої половини ХХ ст. зумовлений економічною функцією освіти, сутність якої полягає у відтворенні головної продуктивної сили суспільства – робочої. Партійно-державне керівництво розглядало сільську школу як систему освіти загалом, механізм реалізації соціально-економічних завдань. Матеріально-фінансове забезпечення її того часу здійснювали з урахуванням економічної доцільності. Матеріально-технічна база цілком залежала від партійно-державного визнання пріоритетів розвитку сільської школи. Тому на деяких етапах вона була об'єктом державної підтримки. Постанови, заходи, спрямовані на функціонування її, зумовлені зростанням значущості сільського закладу в суспільстві.

Зміна економічних умов країни 1950-х років, ґрунтована на парадигмах науково-технічного прогресу, спричинилась до розвитку нового типу школи – “школи повного дня”, у якій частину навчального та позанавчального часу відводиться на оволодіння сільськогосподарськими професіями. У різних областях України створюють учнівські виробничі бригади, успішно розвивається модель школи-господарства, у рамках якої створено нові структурні підрозділи: їдальні, буфети, виробничі майстерні. Детермінувальна роль суспільного виробництва в організації та діяльності середніх шкіл визначала пріоритети їх матеріально-технічного забезпечення.

У Постанові ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 19 травня 1959 р. № 533 “Про заходи щодо розвитку шкіл-інтернатів у 1959–1965 рр.” передбачено “встановити, що будівництво навчальних будівель для шкіл-інтернатів здійснюється за рахунок капітальних вкладень, які виділяються на будівництво загальноосвітніх шкіл, а будівництво гуртожитків з необхідними підсобними приміщеннями для шкіл-інтернатів – за рахунок коштів, передбачуваних на житлове будівництво, незалежно від відомчого підпорядкування” [7].

Відповідно до економічних, демографічних умов 1960–1970 рр. значну увагу держава приділяла вдосконаленню мережі середніх шкіл. Економічну доцільність їх будівництва визначали з вартості одного учнівського місця. Восьмирічні заклади мали обмежену кількість навчальних приміщень, а вартість будівництва одного учнівського місця майже на 60% була вищою, ніж у середній школі. Типові проекти середніх шкіл передбачали фізичну лабораторію і дві лаборантські кімнати, майстерню з оброблення металу, деревини, суміщений актовий і спортивний зали. Заклади на 1 568 учнів за проектом мали 16 класних приміщень, 27 кабінетів і лабораторій, а також лаборантські, кімнати для збереження обладнання. Технічний план передбачав шість майстерень для трудового навчання, спортивну залу з обладнанням, актову залу, радіовузол, дикторську тощо [8, 24–28]. Створення мережі середніх шкіл з подовженим днем, збільшення місткості будівель забезпечили передумови переходу до загальної середньої освіти дітей у сільській місцевості. Розширення мережі сільських середніх шкіл пов'язане з реорганізацією восьмирічних закладів у середні. До номенклатури типових проектів увели універсальний тип середньої школи. Це сприяло швидкому пристосуванню матеріально-технічної бази будівель до суспільного замовлення на загальну середню освіту. Проте ці заходи не розв'язували головних завдань удосконалення освітньої мережі в сільській місцевості. Оновлення змісту середньої освіти, активізація форм і методів навчання, упровадження технічних засобів навчання вимагали докорінних змін.

Виникла потреба в якісному розширенні функціональних приміщень шкіл, що відображалось у серії проектів (1968–1972). У такому переліку виокремлено два типи початкових шкіл – на 40 та 80 учнів; два типи неповних середніх шкіл – на 192 та 320 дітей; сім типів середніх шкіл – на 329, 464, 624, 784, 1176, 1568 та 1960 школярів. Суттєва відмінність нової номенклатури від попередніх полягала в намаганні наблизити матеріально-технічну базу шкільних будинків у сільській місцевості до тих стандартів, які склалися в містах. Наприклад, середня десятирічна школа на 20 класів оптимальна для села, мала весь комплект навчальних приміщень. У ній планувались навчальні приміщення, їхній перелік доповнювався кабінетами музики та співів, технічних засобів навчання. Зросла норма навчальної площі в розрахунку на одне місце з 1,25 до 1,5 м². Кількість кабінетів диференціювалася залежно від віку вихованців (5–6, 7–8, 9–10 класи) та об'єднувалася в предметні групи. Значного оновлення зазнали кімнати, де проводились уроки трудового навчання. Комбіновані приміщення майстерень з обробки металу та деревини для хлопчиків 5–8 класів замінені окремими столярною та слюсарною; цей перелік доповнили кабінети з обслуговувальної праці (для дівчат 5–8 класів), майстерні для практикумів у 9–10 класах. В останніх проводили практичні заняття з електроніки, механізації сільського господарства, рослинництва та тваринництва. У типовому проекті середньої

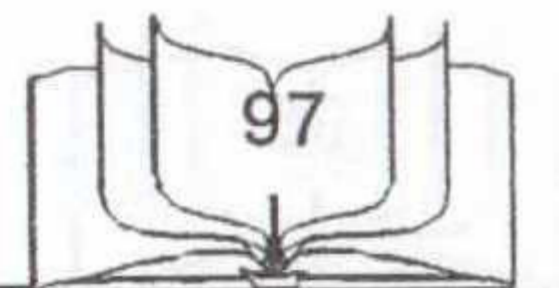
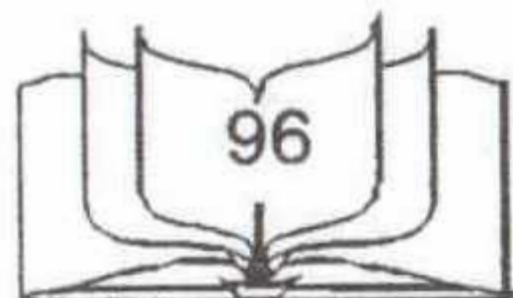
школи передбачалось приміщення навчального гаража на дві-три автомашини чи трактори.

Організація позанавчальної діяльності учнів, самостійної творчої роботи також вимагала відповідних кімнат. У малих школах використовували приміщення для груп подовженого дня, великих середніх – кімнати, обладнані для роботи гуртків. У нових проектах шкіл урахувували тенденцію до поширення позакласної та позашкільної діяльності. Наприклад, у закладах на 20 класів було передбачено приміщення універсального використання площею 110 м², на 40 та 50 – комплекс кабінетів для гурткової роботи площею 220–275 м².

Існуюча обмежена номенклатура будівель шкіл для сільської місцевості часто не враховувала розрахункову місткість та фактичну наповнюваність навчальних закладів і класів. Українське законодавство затверджувало три типових проекти будівель загальноосвітніх шкіл. З них за місткістю для початкових шкіл – два підтипи (на 40 та 80 місць), восьмирічних – два (на 192 та 320 місць), середніх – чотири (на 392, 464, 624, 784 місця). Мала диференціація проектів будівель за місткістю спричинила нераціональне зведення закладів – більших або менших, ніж це було потрібно з огляду на реальну наповнюваність.

Орієнтація учнів на оволодіння певною професією домінувала в розвитку сільської школи 1970–1980 років. Поряд з розвитком мережі навчальних закладів велику увагу приділяли становленню матеріальної бази [4, 22–28]. Вона розвивалася за фінансово-матеріальної підтримки міністерства сільського господарства, радгоспів та автомобільного транспорту. Школи отримували від підвідомчих їм сільськогосподарських та промислових підприємств вантажівки, трактори, верстати, інструменти, обладнання кабінетів трудового навчання та слюсарно-монтажних майстерень. 1970–1980 років матеріально-технічне забезпечення малокомплектних початкових та восьмирічних шкіл здійснювали на засадах їх кооперації з культурно-освітніми закладами. Ураховували економічну доцільність та регіональні особливості розселення мешканців малих сіл. Розширений набір приміщень на засадах кооперації сприяв прогнозуванню розвитку таких населених пунктів. У школах, професійно-технічних училищах упроваджували самообслуговування, а кошти, отримані за рахунок економії витрат, було дозволено використовувати для розширення матеріальної бази навчальних закладів.

Розвиток мережі сільських загальноосвітніх шкіл на засадах інтеграції, кооперації, удосконалення та уніфікації навчальних планів, оновлення чинних навчальних програм та застосування нових, практично зорієнтованих, актуалізував проблему використання наочних, технічних та аудіовізуальних засобів у навчальному процесі. Значно поліпшилась забезпеченість закладів технічними засобами. Телевізори, магнітофони були майже в усіх середніх школах. Збільшилася кількість кінопроекторної апаратури, лінгафонних кабінетів. Заклади активно використовували в навчальному процесі кодоскопи,

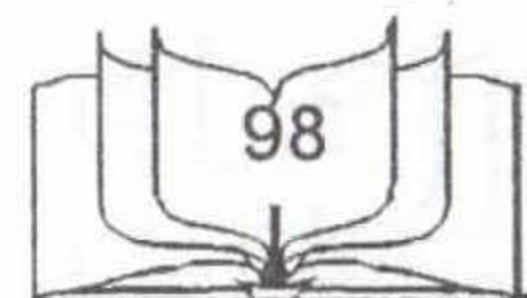
діапроектори. Неабиякого поширення набуло виробництво екранних посібників: навчальних фільмів, слайдів тощо. У сільських районних центрах створювали фільмотеки, де зосереджувались фільмокопія, фонопосібники, кінопроекційна та звуковідтворювальна апаратура. У більшості фільмотек була наявності нормативна кількість копій однієї назви фільму (понад 50, причому одна копія обслуговувала не менш ніж 10 шкіл). Зростало виробництво навчально-наочних посібників та обладнання. Розширилась мережа цехів та фабрик з виготовлення комплектів шкільного обладнання, інвентарю з фізичної культури.

Після виходу Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР про сільську школу (1972) фактичні витрати тут з розрахунку на один клас були у 1,3 раза вищі, ніж у міській, що сприяло поліпшенню матеріально-технічної бази. До відтворення основних фондів шкіл залучали різні фінансові джерела: державний бюджет та прибутки державних підприємств і колгоспів. Розвиток мережі виробничого навчання учнів, залучення їх до участі у виробничій діяльності безпосередньо на виробництві з метою професійної підготовки знайшли відображення в нормативних державних документах про освіту.

Суперечності між фактичними потребами мешканців сіл у загальноосвітніх школах та віддаленістю їх від місць проживання спостерігались у багатьох областях України. Відбувалось скорочення чисельності малокомплектних закладів. Наприклад, у Харківській області 1970 років скорочено 425 малокомплектних шкіл [2, 156].

Збільшення середніх навчальних закладів 1970–1980 років з 26,8 до 40,0% свідчить про зростання значущості середньої освіти [6, 15–50]. За цей період реорганізовано з восьмирічних у середні й побудовано більше 1 200 середніх шкіл, а кількість початкових скоротилася на 5 200, восьмирічних – на 2 100 [6, 20]. Проблему укрупнення сільських загальноосвітніх шкіл розглядали на державному рівні у взаємозв'язку з перспективами сільськогосподарського виробництва у структурі господарського комплексу радянської держави. Розвиток школи та села зокрема залежав від планів соціалістичної економіки.

1980 років окреслилися суперечності між потребами суспільних перебудов, модернізації економіки та реальним потенціалом тодішньої суспільно-економічної системи. Реформа загальноосвітньої та професійної школи спрямовувалась на оновлення загальної середньої та професійної школи, пристосування її до потреб суспільного розвитку. Зміцнення матеріально-технічної бази загальноосвітніх навчальних та позашкільних закладів виокремилось в особливе й невідкладне завдання реформи. Але реформа школи 1984 р. не вплинула на якісний розвиток матеріально-технічної бази сільської школи. Надії на те, що базові підприємства зможуть забезпечити потреби в їх будівництві та оснащенні відповідно до потреб інтенсивного розвитку суспільства, не виправдалися.

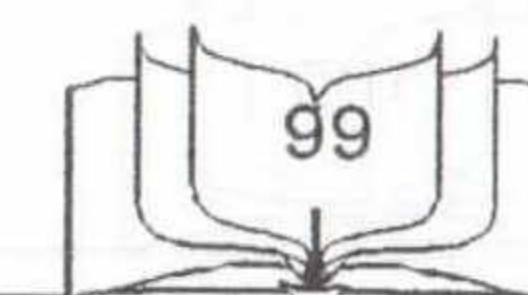

Оптимізація мережі сільських шкіл 1990–2000 років певною мірою обтяжливо вплинула на розвиток матеріально-технічної бази. Значно збільшилася територіальна віддаленість багатьох закладів. Багато учнів проживають на значній віддалі від школи. Це явище характерне для територій, де переважають невеликі села, присілки, у яких функціонує зазвичай лише початкова школа. За таких умов розвиток матеріально-технічної бази значно ускладнився. Забезпечення своєчасного підвезення учнів, підтримка належного матеріального забезпечення інтернатів (раціонального харчування, праці та відпочинку) з розривом зв'язків усталеної колгоспно-державної інфраструктури зазнали руйнації.

Розвиток матеріально-технічної бази сільської школи має низку суперечливих особливостей. У ст. 61 Закону України "Про освіту" закріплено головні положення фінансування закладів освіти та їхньої матеріальної бази [4, 35]. Воно було закріплено за зразком радянського періоду 1970-х. Виокремилось два його джерела: з державного бюджету та за рахунок коштів галузей народного господарства, державних підприємств, організацій, а також з додаткових джерел [4, 37]. У п. 1 ст. 43 Закону України "Про загальну середню освіту" уточнені головні джерела фінансування: "Утримання та розвиток матеріально-технічної бази загальноосвітніх навчальних закладів фінансується за рахунок коштів засновників (власників цих закладів)" [4, 123]. Фінансово-господарська їх діяльність здійснюється відповідно до Законів України "Про освіту", "Про бюджетну систему України", "Про власність", "Про місцеве самоврядування" [4]. Нормативно-правове регулювання розвитку матеріальної бази шкіл створило засади її вдосконалення, однак значних зрушень не відбулося. Розрив господарської інфраструктури часів радянської доби, налагодження ринкових виробничих відносин ще більше віддалили сільську школу від джерел фінансування.

Постановою Кабінету міністрів України від 20 липня 1999 р. № 1305 "Про розвиток сільської загальноосвітньої школи" [4, 154–156] було утверджено Комплексний план заходів щодо розвитку загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості в 1999–2005 рр., у якому виокремлено проблему їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення й передбачено зрушення в проектуванні та будівництві шкільних приміщень [4, 156–160].

Розвиток матеріальної бази сільської школи другої половини ХХ ст. можна розглядати як результат впливу соціально-економічних чинників на культуру села, що сприяло покращенню умов її роботи. Вплив економічного чинника на розвиток школи визначав темпи та якість матеріально-технічного забезпечення, що загалом позитивно відбивалось на якості сільської освіти. Головною особливістю матеріальної бази цих закладів є безпосередня залежність від їх величини, навчальних та виробничих площ, кількості учнів.

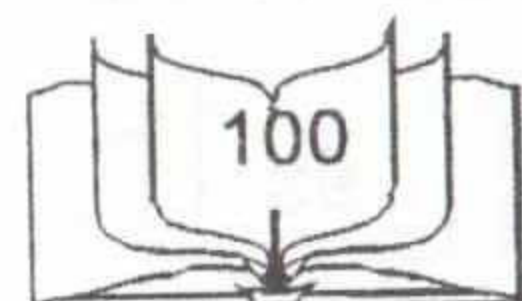
Критерієм матеріально-технічного забезпечення за радянських часів була норма економічних витрат у розрахунку на одну дитину. Тому малі школи часто не мали сучасного технічного обладнання для навчального процесу, приміщень актової та спортивних залів, їдальні.

Перекладання функцій фінансування більшості сільських шкіл на місцевий бюджет спричинило погіршення їхнього фінансового стану та матеріальної бази. Розвиток сільської школи насправді залежав від економічних можливостей села, району, області. Понад половина опитаних директорів таких закладів оцінювали стан розвитку матеріально-технічної бази як депресивний або незадовільний. Інша частина вважала, що школи адаптуються до нової соціально-економічної ситуації й розвиватимуться на нових засадах. Особливості матеріально-технічної бази сільської школи визначені потребою суспільства щодо виконання її освітньо-виховних функцій. З іншого боку, матеріально-технічна база є важливим чинником розвитку таких закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козак В. Є., Верховодова Л. Т., Синенко А. І. Матеріальна база сільської школи. – К., 1979. – 160 с.
2. Курило В. М., Шепотько В. П. Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки. – К., 2006. – 432 с.
3. Народное хозяйство в СССР. Общеобразовательная школа: Сборник документов 1917–1973 гг. – М., 1974. – С. 560–562.
4. Освіта України: Нормативно-правові документи. – К., 2001. – С. 35–160.
5. Панченко П. П., Чижко В. С. Украинское село на путях научно-технического прогресса: достижения и просчеты (60–80 годы). – К., 1989. – 184 с.
6. Підсумки розвитку народної освіти в Українській РСР за 1970, 1975–1980 рр.: Статистичний збірник. – К., 1981. – 340 с.
7. Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 19 мая 1959 года № 533 “О мерах по развитию школ-интернатов в 1959–1965 гг.” // Центральный державний архів органів державної влади України. – Ф. 166. – Оп. 15. – Спр. 2443. – Арк. 24.
8. Строительные нормы и правила. Часть II. Нормы проектирования. Глава 65. Общеобразовательная школа и школы-интернаты. – М., 1974. – С. 24–28.

Смертельний гріх учителя – бути нудним.
Гербарт

МЕТОДИКА

Психолого-педагогічній системі розвивального навчання Д. Ельконіна – В. Давидова – 50

Відкриваючи нову рубрику, сподіваємося, що матеріалами зацікавимо не тільки вчителя початкових класів, котрий працює за системою розвивального навчання, а й широкий загал педагогів. Адже актуальність її застосування з роками не зменшується, а, навпаки, набуває нових граней. Це пов'язано із загальною спрямованістю сучасної освіти на особистісний розвиток дитини, необхідність формувати навчальну діяльність, створювати умови для набуття учнями навчально-предметних компетенцій.

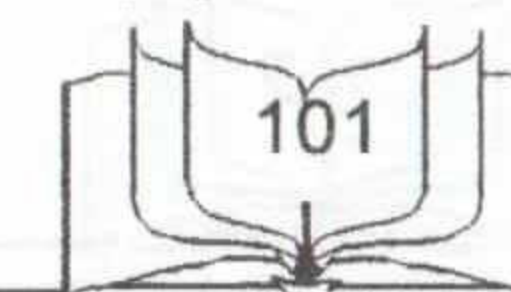
Цікавим для аналізу є не лише історичний аспект становлення психолого-педагогічної системи, а й теоретичні основи розвивального навчання, які розробляє сучасне покоління науковців.

Ірина СТАРАГІНА

ПРОЕКТУВАННЯ ЗОНИ НАЙБЛИЖЧОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Теперішню ситуацію в освіті, на наш погляд, характеризує розрив, що весь час підсилюється, між очікуваннями суспільства й тим, що реально пропонує школа як суспільний інститут. Цікавий факт появи в міжнародному психолого-педагогічному співтоваристві ідеї проведення конференції (до 2008 року вже другої) “This Learning Life” (“Це навчальне життя”), University of Bristol, 19–21 June 2008. Одне із її завдань, як зазначають організатори, – прагнення розібратися, як люди вчаться в реальному житті; чому це навчання виявляється багатше, різноманітніше й цікавіше, ніж у якій-небудь навчальній теорії; чому відрізняється від тих методів, які нав'язуються школами й коледжами. Відомі співаки, фінансисти й учені зі світовим ім'ям, інструктори міжнародного класу з верхової їзди в межах конференції були залучені до діалогу з аматорами у певних сферах, що дозволило проаналізувати досвід отримання ними так званої неформальної освіти (“informal learning”). Наступним завданням стало намітити шляхи подолання розриву між формальним і неформальним навчанням.

Відзначимо, у нинішньому світі державні структури в усіх країнах докладають багато зусиль для зміцнення авторитету школи, а відповідно й формального

тактика творчості.

У навчання намагаюся вводити елементи літературознавчого дослідження. Завдання полягає в тому, щоб не заперечувати зробленого, а надавати всьому доброму онтологізації, узагальненню.

Мої учні бачаться мені унікальними та неповторними, завдяки чому й розвивають, доповнюють свої знання та навички, удосконалюють їх. Саме в цьому і полягає закон творчої поведінки.

Свою методику намагаюся будувати на заохоченні різнобічного творчого самовиявлення дитини, багатстві вражень, створенні оптимальних особистісних стосунків, що є джерелом продуктивної творчої діяльності. Найбільше поціную креативну особистість, здатну виробляти інформацію, творити щось нове.

Орієнтуюся на учня не як об'єкта, котрий ми, педагоги, наповнюємо знаннями, а як партнера, готового до співпраці з учителем. Усе це здійснюю задля розвитку розумових здібностей, активізації образного, асоціативного мислення, допомоги дитині самореалізуватись.

У роботі поєдную використання прийомів психологічного впливу та самовпливу. Зокрема, для покращення емоційного стану учнів застосовую психічну саморегуляцію за методикою аутогенного тренування Д. Мюллера-Хегемана (вегето-пантомімічні зв'язки) та самонавіювання за В. Бехтеревим: "Я вмію добре працювати", "Я розумна, талановита людина" тощо. Так виробляю у школярів вміння свідомо регулювати процеси, які не управляються волею.

Я горда за своїх вихованців. Вони беруть участь у різних конкурсах творчих робіт. Своєрідне свято для мене – завоювання ними двох грамот Київського патріархату за участь у всеукраїнському конкурсі "Бог є любов". Творча робота однієї з учениць одержала премію в літературному конкурсі в США, що був організований Союзом українок.

Вважаю цікавою, розроблену мною, методику підготовки та навчання учнів, котрі займаються у студії піітики. Це система диференційованих творчо-наукових робіт: римування, розвиток образного та асоціативного мислення, чуттєве сприйняття описуваного, почутого, емоційна реакція на події тощо. Кожна дитина має зшиток "Мої перші літературні спроби". Удосконалення їх відбувається методом порівняння, зіставлення.

Мені, як учителю, допомагають життєвий та професійний досвід. Завжди випробовую нові підходи, шукаю шляхи виходу зі складних ситуацій спільно з учнями. Усвідомлюю, наскільки Україна нині потребує молодого людини, котра дивиться на себе, будує себе, не втрачаючи свого "Я".

В. Пашинська

НАШІ АВТОРИ

БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО НАТАЛІЯ, доцент Інституту дошкільної, початкової і мистецької освіти КМПУ імені Б. Д. Грінченка, кандидат педагогічних наук

БРОДИН ІВАННА, доцент Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат фізико-математичних наук

БУРКОВА ЛЮДМИЛА, докторант Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук

ВОВК МИРОН, завідувач кафедри Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат педагогічних наук, доцент

ГАВЛІТІНА ТЕТЯНА, проректор Рівненського обласного ІППО, кандидат педагогічних наук, доцент

ДЖУРА ОЛЕКСАНДР, директор Буриштинського енергетичного коледжу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, кандидат філософських наук, доцент

ДЗЕГА ВОЛОДИМИР, директор Степанівської школи Драбівського району Черкаської області, пошукувач Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ІВАНЮК ГАННА, старший науковий співробітник лабораторії сільської школи Інституту педагогіки АПН України, кандидат педагогічних наук

КОЗУБАШ УЛЯНА, учитель-методист Тлумацької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Тлумацької районної ради

КУЧЕРАК ІРИНА, аспірант Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

